

Datum: 2014-03-31
Handläggare: Catharina Johansson
Direktnr:
Beteckning: 2012.080 VÄN

Vård- och äldreomsorgsnämnden

Återrapportering av den statliga utredningen *Utredning om framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten*

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 2012-12-12 att ge vård- och äldreomsorgsnämnden tillåtelse att införa valfrihetssystem (LOV) för särskilda boendeformer för äldre, i enlighet med lagen (2008:962) om valfrihetssystem. I samband med detta beslut tillsattes på vård- och äldreomsorgsförvaltningen en utredning för att närmare analysera konsekvenserna av ett införande.

Med utredningen som underlag tog Vård och äldreomsorgsnämnden 2013-05-21 beslut om att avvakta införande, genom nedanstående beslut i tre punkter.

1. Vård- och äldreomsorgsförvaltningen ges i uppdrag att fortsatt utreda frågor kopplade till Lagen om valfrihetssystem, LOV, för särskilt boende och påverkan vid ett införande i Alingsås kommun.
2. Vård- och äldreomsorgsnämnden ges i uppdrag att under 2013 arbeta fram ett preliminärt förfrågningsunderlag med tillhörande kvalitetsuppföljning.
3. Vård- och äldreomsorgsnämnden avvaktar resultatet från den statliga utredningen "Framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten" innan beslut om ett gällande förfrågningsunderlag tas.

I augusti 2013 tog nämnden beslut om att inte förlänga entreprenaden på Ängabo och Kaptenen äldreboende. Mot bakgrund av de hinder som utredningen pekat på, togs i samband med detta beslut om ny upphandling enligt LOU för de båda äldreboendena. Upphandlingen skulle genomföras som en kvalitetsupphandling till ett fast pris. I förfrågningsunderlaget ingår kvalitetskrav på tjänsten samt uppföljning enligt punkt 2.

Genom beslut under punkt 3 valde nämnden att avvakta beslut om förfrågningsunderlag för LOV, i väntan på vägledning av den pågående statliga utredningen "Framtida valfrihetssystem inom Socialtjänsten". Utredningens betänkande har nu kommit.

Förvaltningens yttrande

Förvaltningen kan, efter att tagit del av betänkandet i *Utredning om framtida valfrihetssystem inom socialtjänsten SOU 2014:2*, konstatera att utredningens tyngdpunkt ligger på att utvärdera etablerade LOV verksamheter som hemtjänst. Några direkta svar på de specifika frågeställningar som nämnden haft angående LOV i särskilt boende ges inte.

Utredarna konstaterar att det inte finns mycket erfarenhet på området och att det därför varit svårt att utreda effekterna av LOV i särskilt boende och att de kommuner som infört LOV i särskilt boende har gjort det på olika sätt.

Följande faktorer talar enligt utredarnas bedömning för att använda LOV för införande av valfrihet inom särskilt boende.

Möjligheten att välja utförare innebär att brukarnas ställning i omsorgen stärks.

- Brukarens möjligheter att få ett boende som är anpassat efter dennes personliga preferenser ökar när utförarna kan erbjuda profilerade boende.
- LOV har ett mer långsiktigt perspektiv vilket innebär att utförarnas incitament att investera i såväl personal, genom kompetenssatsningar, som lokaler torde vara stora. Detta kan därmed leda till ett ökat fokus på kvalitet.
- Vår kartläggning visar att idéburna organisationer i relativt hög grad deltar i kommunernas valfrihetslösningar för särskilt boende.
- Kommunens egen verksamhet får möjligheter att mäta och jämföra sig mot boenden som drivs i privat regi.

Utredningen finner att följande aspekter talar mot ett införande av LOV inom särskilt boende.

- För brukare som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom har svårt att göra egna val innebär möjligheten att välja ett begränsat inflytande över tjänsten. Möjligheten för brukarna att genom omval utveckla valfrihetssystemen mot bättre kvalitet är begränsade.
- Det krävs att en utförare initialt gör stora investeringar för att denne ska kunna delta i ett valfrihetssystem. Det kan innebära att små aktörer inte deltar och att mångfalden därmed riskerar att utebli.
- Införande av valfrihet inom särskilt boende ställer stora krav på att kommunerna har, eller skaffar sig kompetens vad gäller exempelvis mervärdesskatt och statsstödsregler.

Utredarnas slutsatser är i stora delar desamma som framkommit i förvaltningen utredning, vilket framgår av citatet från sidan 177 i utredningen.
<http://www.regeringen.se/sb/d/18046/a/231842>

” Införandet av en valfrihetslösning inom särskilt boende är en komplex fråga. Den ställer, enligt vår mening större krav på kommunernas kompetens än vad införande av valfrihetslösningar gör på andra områden. Det krävs goda kunskaper inom fastighetsområdet, mervärdesskatt, ersättningssystem och statsstödsregler, hur man ställer och följer upp kvalitetskrav med mera. Om privata utförare med egna lokaler etablerar sig, kan det bli fråga om ett långsiktigt åtagande som mycket väl kan spänna över 50 år. Många kommuner, särskilt mindre, har av nämnda skäl haft svårigheter att utreda om LOV är lämpligt för att upphandla särskilt boende. Detta innebär också att vi inte bedömer att framtagande av en allmän vägledning kan vara till hjälp för kommuner att utreda på vilket sätt brukarna kan erbjudas valfrihet.”

Utredarna avslutar med att ge förslag om fortsatta stimulansmedel till kommuner som vill utreda införande av LOV i kommunen och där specialistkompetens för utredning av moms, statsstödsregler ersättningssystem mm kopplas.

Förslag till beslut i Vård- och äldreomsorgsnämnden

1. Återrapportering av SOU 2014:2 Framtidens valfrihetssystem godkänns.
2. Förvaltningen ges i uppdrag att bevaka kommande utlysningar av stimulansmedel kopplat till Lag om valfrihetssystem i särskilt boende och återkomma till nämnden med förslag på ny utredning dit specialistkompetens kopplas.

Vård- och äldreomsorgförvaltningen

Godkännande chef
Titel

Catharina Johansson
Förvaltningschef

Godkänd av: Catharina Johansson
Titel:
Datum: 2014-03-31